

Судово-економічна експертиза облікових документів підприємств, які знаходяться в зоні бойових дій

Петро Тимкович

Львівський НДІСЕ, м. Львів, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-6958-1031>,
e-mail: p.tymkovych.lndise@gmail.com

Досліджено питання щодо документування підприємствами, установами, організаціями в бухгалтерському обліку майна, розташованого в зоні бойових дій або на тимчасово окупованих територіях України.

Ключові слова: інвентаризація; судово-економічна експертиза; зона бойових дій; тимчасово окуповані території.

Forensic Economic Examination of Accounting Documents at Enterprises on the Temporarily Occupied Territory of Ukraine

Petro Tymkovych

The paper delves into the documentation practices of enterprises, institutions, and organizations regarding property situated in a combat zone or within the temporarily occupied territories of Ukraine.

Keywords: inventory checking; forensic economic examination; combat zone; temporarily occupied territories.

Унаслідок збройної агресії Російської Федерації деякі українські підприємства, установи, організації втратили контроль над майном, що залишилося на окупованій території або перебуває у зоні бойових дій. Це майно не відповідає критеріям, що характеризувало би його як актив (а саме як ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигод у майбутньому) [1].

Згідно з нормативними принципами ведення бухгалтерського обліку в Україні загальний обсяг активів підприємства підлягає зменшенню на вартість тієї частини активів, щодо яких підприємства:

- а) втратили контроль;
- б) не отримують економічні вигоди в результаті здійснення фінансово-господарської діяльності.

Проте, керуючись тим, що право власності на усе майно, яке розташоване на тимчасово окупованих територіях, зберігається за підприємствами (оскільки воно набуто згідно із законодавством України), Кабмін визначив, що підприємства, які мали (мають) місцезнаходження в районах проведення воєнних (бойових) дій у період дії воєнного стану, або підприємства, структурні підрозділи (відокремлене майно) яких розташовані на (в) таких територіях

(районах), проводять інвентаризацію у разі можливості безпечного та безперешкодного доступу уповноважених осіб до активів, первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку, в яких відображені зобов'язання та власний капітал підприємств [2].

До того ж у річній фінансовій звітності інформація про активи, до яких неможливо забезпечити безпечний і безперешкодний доступ, а також зобов'язання і власний капітал, які не можуть бути документально підтверджені через відсутність доступу до відповідних первинних документів та реєстрів бухгалтерського обліку, відображається за даними бухгалтерського обліку.

Зважаючи на тривалий час відсутності фактичного контролю суб'єкта господарювання над тими активами, які знаходяться або знаходилися у зоні бойових дій (окупованих територій), виникатимуть проблемні питання правового характеру щодо такого майна, вирішення яких є неможливим без з'ясування обставин щодо його фактичного стану або вартості активів шляхом залучення працівників державних контролюючих органів, аудиторів, ревізійних або інвентаризаційних комісій.

Результати таких обставин непереборної сили, як бойові дії та окупація територій, зазвичай мають негативні наслідки, що пізніше

вочевидь становитимуть предмет судових спорів і кримінальних розслідувань, вирішення яких вимагатиме проведення уповноваженими особами відповідних процесуальних дій (зокрема, призначення проведення судово-економічних експертиз).

До основних завдань судово-економічної експертизи [3] належить вирішення питань на предмет документального підтвердження висновків заходів контролю, здійснених державними контролюючими органами, а також результатів інвентаризацій, проведених на підприємствах, установах та організаціях. Такі судові експертизи проводять експерти з економічного виду досліджень із застосуванням основних методів судово-економічної експертизи (зокрема, зіставлення, документальної перевірки та моделювання) [4].

Зважаючи на те, що в зоні бойових дій або на окупованих територіях активи вітчизняних підприємств, установ та організацій знаходяться уже тривалий час, який у бухгалтерського обліку визначено певною кількістю звітних періодів, існують підстави вважати неможливим повноцінне або часткове використання суб'єктом господарювання цих активів, що обумовлено такими чинниками:

- невизначеністю дати поновлення їх використання у виробничо-господарській діяльності;
- отриманням з офіційних джерел достовірної інформації щодо руйнування майна внаслідок бойових дій певного майна.

Тому зміст експертного завдання у справах, пов'язаних із фінансово-господарською діяльністю підприємств, установ та організацій, у власності яких є майно, що знаходиться у зоні бойових дій або розташоване на тимчасово окупованих територіях, може мати суміжні питання, вирішення яких не належить до завдань судово-економічної експерти. Зазвичай це завдання на визначення технічних характеристик майна (повнота комплектування обладнання, класифікація запасів/продукції за товарними групами, ступінь руйнування об'єктів господарювання тощо) і визначення розміру його ринкової вартості.

Тому на вирішення судово-економічних експертиз можуть ставитися питання щодо документального підтвердження здійснення

господарських операцій із майном підприємств, яке розміщувалось в зоні бойових дій або на тимчасово окупованих територіях, обґрунтованості висновків перевірок/ревізій державних контролюючих органів, уповноважених на здійснення відповідних контрольних заходів щодо результатів фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання із урахуванням висновків інших видів судових експертиз (товарознавчих, транспортно-товарознавчих, будівельно-технічних та ін.) відповідно до обставин справи, які є предметом розслідування або судового розгляду. Тобто дослідження судово-економічною експертизою наданих об'єктів доповнюватиметься використанням результатів, отриманих під час проведення інших судових експертиз.

Отже, висновки судово-економічних експертиз слугуватимуть належним доказом як процесуальний документ та достовірне джерело інформації у процесі ухвалення судами рішень, а також у роботі слідчих і державних контролюючих органів під час вирішення завдань із виявлення та усунення негативних наслідків бойових дій та окупації державних територій України.

Перелік джерел посилання

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV (зі змін. та допов.). – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 04.04.2024).
2. Про затвердження порядку подання фінансової звітності: постанова КМУ від 28.02.2000 р. № 419 (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF#Text> (дата звернення: 04.04.2024).
3. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: наказ Мін'юсту України від 08.10.1998 р. № 53/5 (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text> (дата звернення: 04.04.2024).
4. Водоп'ян Н., Саніна Т., Хрущ Т. та ін. Методи, способи та прийоми, які використовуються при проведенні судово-економічних експертиз. Дніпропетровськ, 2003.